

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.10 (3322) ●

● ЧАЦВЕР, 14 САКАВІКА, 2013

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Культурная прастора пашыраецца

Раскажыце пра тое, якія беларускія імпрэзы ладзіць ваша суполка, — і пра вас даведаюцца ў свеце **Стар. 2**

Кніжная вёска

Першыя Шчорсаўскія чытанні ладзіліся на Гродзеншчыне — у той самай вёсцы, дзе славу ты граф Храптовіч збіраў сваю ўнікальную бібліятэку **Стар. 3**

Замкі вітаюць турыстаў

Паглядзець на тое, як умелі ўзводзіць моцныя будынкі і бараніць сваю зямлю ад ворагаў продкі, едуць тысячы людзей **Стар. 4**

ПАДЗЕЯ

Калі здзяйсняюцца мары

У Рызе адкрыўся Беларускі інфармацыйны Цэнтр

Нядаўна мне пашчасціла наведаць Латвію, бліжэй пазнаёміцца з тамтэйшымі беларусамі. Ведала, што ў лёсах беларусаў і латышоў ёсць нямала супольнага. Ужо ў XII-XIII стагоддзях іх продкі разам змагаліся супраць крыжакоў. А пазней па Дзвіне-Даўгаве ішла ў Латвію з нашых земляў праваслаўная вера. Цяпер у Латвіі жыве каля 76 тысяч беларусаў, дзейнічае амаль два дзясяткі беларускіх суполак. З 1988 года (сёлета — юбілей!) існуе Латвійскае таварыства беларускай культуры “Сьвітанак”. У Рызе працуе Беларуская школа, у якой навучаюцца дзеці з першага па дзвяты класы, ладзіць выставы Аб’яднанне мастакоў-беларусаў Балтыі “Маю гонар”, дзейнічае Саюз беларусаў Латвіі.

Мая першая сустрэча з суайчыннікамі адбылася ў Музеі Яна Райніса — латышкага паэта, які быў сапраўдным сябрам і дарадцам беларусаў. Музей ладзіў вечарыну “Ян Райніс і Беларусь”. Пад час імпрэзы выступаў фальклорны гурт “Вытокі”, артысты якога — мясцовыя беларусы Алесь Карповіч, Таісія Хмялеўская, Людміла Яновіч, Марыя Каляда, Валер Буль, Язэп Малахоўскі, Людміла Хмяк, Ларыса Целічына, Феня Дзянісава і Ніна Гаршкова. Паклон ім усім! Глядзела я на іх адухоўленыя твары ды міжволі пранікалася павагай, адчула шчырую прыязнасць да людзей, якія збераглі ў сэрцах любоў да Бацькаўшчыны, да роднай мовы. Пасля канцэрта і экскурсіі па музеі былі пасадзелкі, гутаркі за

гарбатаю. Аказваецца, не так усё і лёгка ў Латвіі, як часам нам здаецца. Аднак суайчыннікі поўныя аптымізму і веры, што надыдуць лепшыя часы, а галоўнае: нішто не перашкодзіць ім збірацца разам, гаварыць і спяваць па-беларуску, адзначаць народныя святы, адчуваючы сябе часцінкаю Бацькаўшчыны. Тады я і даведалася пра адкрыццё Беларускага

чалавек, глыбокі знаўца беларускай гісторыі, культуры і мовы. У фае гасцей прыветна страчалі жанчыны ў прыгожых беларускіх нацыянальных строях, гучала народная музыка, была чуваць беларуская гаворка. На сцэне выступаў дзіцячы гурт “Сюзор’е”, гучалі песні на беларускай і латышкай мовах — гэтакі спеўны камертон да маючай адбыцця дзеі.

важыла адна жанчына, якія часам паўставалі між нашымі краінамі, нарэшце знікнуць. Выступленне пасла Беларусі ў Латвіі Аляксандра Герасіменкі было цалкам па-беларуску, што вельмі ўзрадавала не толькі мяне. Дарэчы, адной з першых спраў БІЦ стануць курсы беларускай мовы ў Рызе. Спадар пасол падкрэсліў, што Беларускі інфармацыйны Цэнтр стане важ-

Рыга сёння

ні, там нямала паліц, застаўленых беларускімі кнігамі. Асабіста мяне вельмі зацікавіў “Беларуска-латышскі. Латышка-беларускі слоўнік”. Газета “Голас Радзімы”, дарэчы, раней расказвала пра гэтае выданне. Аказваецца, да рэалізацыі важнага праекта спрычыніліся не толькі перакладчыца і даследчыца латышкай і беларускай літаратур доктар філалогіі Мірдза Абала, Саюз беларусаў Латвіі, беларускія навукоўцы, але і асабіста жонка пасла спадарыня Ганна Герасіменка, якая цудоўна валодае беларускай мовай. На вокладцы выдання я разгледзела і такія словы: “Саюз беларусаў Латвіі выказвае падзяку за падтрымку праекта Надзвычайнаму і Паўнамоцнаму Паслу Рэспублікі Беларусь у Латвійскай Рэспубліцы Герасіменку Аляксандру Міхайлавічу”.

Доўга яшчэ не разыходзіліся госці ўрачыстасці, сярод якіх былі прарэктар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Уладзімір Панарадаў, дырэктар Фундаментальнай бібліятэкі БДУ Пётр Лапо. Было адчуванне, што ў Рызе сустрэліся добрыя сябры, аб’яднаныя пачуццём любові да Бацькаўшчыны. І я разам з імі радавалася, што мара маіх сяброў спраўдзілася: цяпер у сталіцы Латвіі ёсць Беларускі інфармацыйны Цэнтр. Дзверы яго адчынены як для прадстаўнікоў беларускай дыяспары, так і для ўсіх, каму цікавая наша краіна.

Людміла Хрышчановіч, выкладчыца беларускай мовы, дацэнт БДУ

Беларускі інфармацыйны Цэнтр у Латвіі гасцінна расчыніў дзверы

інфармацыйнага Цэнтра ў Рызе. Без якога, па словах маіх суразмоўцаў, латвійскім беларусам бракавала аб’ектыўнай інфармацыі на роднай мове, а яна ж вельмі патрэбная, каб адчуваць сябе далучанымі да Бацькаўшчыны ды захоўваць сваю ідэнтычнасць.

Урачыстаць ладзілася ў бібліятэцы Латвійскага ўніверсітэта, туды мяне гасцінна праводзіў мастак Вячка Целеш — цудоўны

Па словах рэктара Латвійскага ўніверсітэта прафесара Марцэса Аўзіньша, стварэнне Цэнтра паспрыяе ўмацаванню пазітыўнага іміджа Беларусі, пашырэнню эканамічных, навуковых і культурных стасункаў. Іншыя выступоўцы гаварылі пра неабходнасць супрацоўніцтва, і што нам усім трэба болей ведаць пра гісторыю і культуру адзін аднаго — тады тыя “гімалайскія горы”, вобразна заў-

ным складнікам ва ўмацаванні сувязяў паміж Латвіяй і Беларуссю, і плённая праца на карысць абедзвюх краін прадоўжыцца. Прызнаюся, пазней мне было прыемна чуць ад маіх новых сяброў добрыя, цёплыя словы ў адрас нашага пасла.

І вось перарэзана стужка, Беларускі інфармацыйны Цэнтр гасцінна расчыніў дзверы. Гэта прыгожыя сучасныя памяшкан-

ЛІНІЯ ЛЁСУ

Гаспадыня музея на Траецкім

Лідзія Макарэвіч і яе калегі не проста збіраюць экспанаты і афармляюць выставы, але і актыўна працуюць на грамадскі інтарэс

У даведніках у Мінску значацца шэсць літаратурных музеяў: Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Петруся Броўкі, а таксама Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва і Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры. Апошні — наймаладзейшы, летась яму споўнілася 25 гадоў. У доме па вуліцы Максіма Багдановіча, 13, на Траецкім прадмесці, на ўрачы-

тасць тады сабралася культурная, найперш літаратурная, эліта сталіцы. Натхнёна, артыстычна вяла вечарыну дырэктар музея Лідзія Макарэвіч. Давала слова пісьменнікам, прадстаўнікам Міністэрства культуры, духавенства, Беларускага фонду культуры. Прыгадаю, якраз на яго пасаджэнні было летась вынесена рашэнне ўвесці ва ўжытак ганаровае найменне “Гаспадыня-беларусачка”. Абвяшчала

вядучая і мастацкія нумары. Вечарына доўжылася амаль тры гадзіны, і ніхто не выглядаў стомленым. У заключэнне вечара задаволены ім гаспадары і госці ўспомнілі пра рашэнне сходу Беларускага фонду культуры і, слухна палічыўшы сябе калектывам, пашыраным пасаджэннем музейнай рады, рашылі адной з першых надаць ганаровае найменне “Гаспадыня-беларусачка” Лідзіі Вітальёўне. Галасаванне

прайшло адзінагалосна. Чытачы “Голасу Радзімы”, напэўна ж, памятаюць, што гэта за конкурс такі: асноўныя прынцыпы надання ганаровага наймення выкладзены ў нумары ад 7 лютага. Паводле іх кожную ўганараваную асобу належыць прадставіць чытачам нашага выдання ці іншых СМІ. Такім чынам, з Лідзіяй Макарэвіч мы гутарым пра галоўную справу яе жыцця.

Лідзія Макарэвіч

— Лідзія Вітальёўна, колькі ў музеі набіралася экспанатаў?

— Больш за 50 тысяч, калі лічыць асноўны і дапаможны фонды. → **Стар. 4**

УВАГА: КОНКУРС!

Культурная прастора пашыраецца

Раскажыце пра тое, якія беларускія імпрэзы ладзіць ваша суполка, — і пра вас даведаюцца ў свеце

Іван Іванаў

Па звычайнай пошце, у электронным выглядзе прадаўжаюць паступаць матэрыялы на конкурс “Культурная прастора”, які праводзяць Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур і таварыства “Радзіма”. Яго ўмовы можна знайсці на сайце цэнтра ў інтэрнеце, а таксама ў консульскіх аддзелах беларускіх пасольстваў. Як раскажаў кіраўнік Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Міхаіл Рыбакоў, актывісты некаторых суполак і самі прывозяць

альбомы, фотаздымкі, кампакт-дыскі з відэазапісамі ў Мінск.

Заяўкі на ўдзел у конкурсе з адпаведнымі матэрыяламі падалі ўжо Саюз беларусаў Латвіі, Беларускае культурна-асветніцкае таварыства “Уздым” з латвійскага Даўгаўпілса (праект “Беларускі кірмаш”), Беларуская грамада ў Малдове, Беларускі культурны цэнтр “Світанак” з Узбекістана, Елгаўскае беларускае таварыства “Лянок” (Латвія), Новасібірскі цэнтр беларускай культуры (Расія) ды іншыя беларускія суполкі замежжа. Далучайцеся!

Беларускі гурт “Лянок” з Елгавы на фэсце “Дняпроўскія галасы ў Дуброўне”

РАЗАМ

З замежжа — дадому

Чарговы з’езд беларусаў свету пройдзе ў Мінску ў ліпені

Шосты з’езд беларусаў свету мае адбыцца 23-24 ліпеня ў Мінску. Асноўная тэма для абмеркавання на ім сфармулявана так: “Беларуская нацыя ва ўмовах глабалізацыі: выклікі і магчымасці”. Такое рашэнне прыняла нядаўна Малая Рада Міжнароднага грамадскага аб’яднання “Згуртаванне беларусаў свету “Бацькаўшчына”.

Як вядома, з’езд беларусаў свету — значная падзея для беларусаў метраполіі і замежжа. Яны спрыяюць яднанню нацыі, умацаванню стасункаў паміж суайчыннікамі з розных краін, а таксама дапамагаюць супольна вырашаць агульныя праблемы.

“Бацькаўшчына” ладзіць з’езд беларусаў свету раз на чатыры гады, і першы быў дваццаць га-

доў таму, у 1993-м. Тады сабралася больш за тысячу чалавек — дэлегатаў з беларускіх асяродкаў замежжа і Беларусі. У першы раз Беларусь з набыццём незалежнасці так знакава на дзяржаўным і грамадскім узроўнях вітала дзяспару. Сёлета ў тых, хто працуе на справу беларушчыны па ўсім свеце, ёсць магчымасць ацаніць здабыткі і страты, прааналізаваць гісторыю і сучаснасць беларускага замежжа, каб далей асэнсоўваць гэты феномен.

Мяркуецца, сёлета ў Мінск прыбудзе больш за 300 дэлегатаў з 20 краін. А тэма з’езду абумоўлена часам, у якім мы жывем: наступае глабалізацыя, і ўзаемазалежнасць і ўзаемныя ўплывы розных культур нараджаюць новую грамадс-

ка-палітычную рэальнасць, зменьваюцца светапогляды людзей, яны атрымліваюць новыя магчымасці для самарэалізацыі. Міграцыйныя працэсы робяцца ўсё больш актыўнымі, і таму значна павялічваецца значэнне ў свеце нацыянальных дзяспару.

Ці гатова да такіх выклікаў часу дзяспара беларуская? Пэўна, актывісты беларускіх суполак замежжа штодзень сутыкаюцца з праблемамі размывання нацыянальнай ідэнтычнасці. Што хаваць: змяншаецца і цікавасці да нацыянальнай дзейнасці сярод моладзі, і якія арыенціры для далейшага руху выбіраць суполкам — таксама пытанне.

Гэтыя і іншыя праблемы патрабуюць зацікаўленага абмеркавання. На з’ездзе пойдзе размова

і пра новыя формы сацыяльнай актыўнасці суполак, наладжванне сувязяў з метраполіяй. Будзе арганізавана праца трох секцый. На першай будуць разгледжаны магчымасці ўнутраных сіл Беларусі і дзяспары па ўмацаванні нацыянальнай ідэнтычнасці. На другой пашукаюць згоды між “новай” і “старой” іміграцыяй: як наладзіць узаемадзеянне на карысць нацыянальнага развіцця? На трэцяй пройдзе абмеркаванне культурнай спадчыны беларускага замежжа.

На пасяджэнні Малой Рады абраны аргкамітэт па правядзенні з’езда і працоўная група па яго падрыхтоўцы — апошняю ўзначальвае Ніна Шыдлоўская, старшыня Рады Згуртавання беларусаў свету “Бацькаўшчына”.

ЛІСТ У РЕДАКЦЫЮ

Беларускія ліфты ў Казахстане

“Прывітанне з Петрапаўлаўска! Пішу пра добрую навіну. Цяпер мы з сям’ёй абжываемся ў новым шматпавярховым доме. І нядаўна ў пад’ездзе запусцілі ліфт. Ён — беларускі! Мы ліфтам, праўда, толькі зрэдку карыстаемся, імкнемся больш рухацца: для здароўя карысна. Але іншым разам і едем, любуемся на эмблему — бусел, які ляціць на фоне сонца. І мне адразу ўспамінаюцца тва буслы, якіх мы бачылі ў Беларусі. Гэта калі з жонкай Марынай, таленавітай вышывальшчыцай, прадстаўлялі беларусаў Казахстана, удзельнічалі ў Першым фэсце мастацтваў беларусаў свету. Дзве яе работы, дарэчы, ёсць і ў фондах Мастацкага музея Беларусі, мы іх падарылі.

І яшчэ адна згадка пра Беларусь у нас ёсць: нядаўна ў кабель-

ных тэлесетках з’явіўся

і новы беларускі тэлеканал “24 Беларусь”. Так што мы цяпер у курсе таго, што ў вас адбываецца.

А самыя частыя ў Казахстане згадкі пра Беларусь — гэта, вядома ж, трактары вытворчасці Мінскага трактарнага завода. Я сам, дарэчы, пад час уборкі два гарачыя леты вазіў на такім пшаніцу. “Беларусаў” у нас шмат яшчэ з савецкіх часоў, цяпер з’яўляюцца і новыя.

Сяргей Залейскі, г. Петрапаўлаўск.

Ад рэдакцыі.

Мы заглянулі на сайт вядомага беларускага вытворцы ліфтаў, Магілёўскага завода ліфтавага машынабудавання, і высветлілі, што цяпер у яго ёсць сумесныя вытворчасці ў Маскве, Санкт-Пецярбургу, Ніжагародскай вобласці Расіі, у Вышгарадзе (Кіеўская вобласць) і ў казахстанскім Паўладары. Магчыма, беларускія ліфты паўладарскай зборкі і выкарыстоўваюцца цяпер у гарадах Казахстана. Шмат афіцыйных

дылераў “Магілёўліфтмаша” ў розных краінах. У тым ліку і ў Казахстане: Астана, Актобе, Уральск, Шымкент, Усць-Камнагорск, Какшэтау, Кастанай, Алматы. Так што сустрэцца з айчыннымі ліфтамі ўважлівым людзям у гарадах, можа, прасцей, чым з нашымі трактарамі, грузавікамі-МАЗамі ці аўтобусамі. Экспартуюцца і тэлевізары, халадзільнікі, пральныя машыны.

А што з беларускіх тавараў заўважалі вы ў тых краінах, дзе цяпер жывяце? Было б цікава даведацца. Дзе рэтрансляюцца беларускія тэлеканалы і якія? Увогуле: якія цікавыя сляды беларускай прысутнасці ў свеце вам сустракаюцца ў замежжы? Пішыце.

ТРАГЕДЫЯ

Бывай, Раман...

У Вільнюсе жорстка забіты прэзідэнт Згуртавання беларускіх арганізацый Літвы і кіраўнік клуба “Сябрына” Раман Вайніцкі

Паводле папярэдніх дадзеных паліцыі, Раман Вайніцкі памёр ад катаванняў. Жонка знайшла яго звязанае цела з залепленым скотчам ротам 6 сакавіка ў падвале шматкватэрнага дома, дзе жывуць Вайніцкія. Вестка пра трагедыю абляцела свет, беларускія суполкі замежжа выказваюць спачуванні сям’і, бліжкім Рамана праз пасольства ў Літве. Да тых словаў жалобы і смутку далучаемся і мы, супрацоўнікі “Голасу Радзімы”.

Раман Вайніцкі родам з вёскі Вішнева Валожынскага раёна, у Вільнюсе ўзначальваў Клуб аматараў беларускай народнай творчасці “Сябрына”. А ў 2009-м абраны прэзідэнтам Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве. У ім амаль 20 арганізацый, у тым ліку і Беларуская школа імя Францыска Скарыны, у якой спадар Раман працаваў намеснікам дырэктара. Ён быў і намеснікам старшыні Савета нацыянальных суполак пры Міністэрстве культуры Літвы.

Раман Вайніцкі

Сябры-беларусы ў Літве памятаюць Рамана Вайніцкага як чалавека міралюбнага, які ўмеў шукаць згоду. Не абыходзілася без яго ніводная імпрэза беларусаў. “Велізарная страта для нас і нацыянальных суполак, гэта была асабліва фігура сярод лідараў нацыянальных сябрын Літвы, — сказала ў інтэрв’ю аднаму з інфармагенцтваў дырэктар Дома нацыянальных суполак Вільнюса Альвіда Гядамінскене. — Любячы Літву і паважаючы яе, ён шмат рабіў для свайго народа і культуры”.

“У гімназіі шмат хто плакаў, — смуткуе і дырэктар гімназіі Галіна Сіволава. — Гэтай школы не было б, калі б не ён. Бо ўсе перабудовы, якія мы рабілі, усе эканамічныя планы здзяйсняў Раман”.

Любілі, шанавалі Рамана і ў Беларусі. “Гэта страшная трагедыя, — кажа Галіна Навіцкая, супрацоўніца Беларускага таварыства па сувязях з суайчыннікамі за мяжой “Радзіма”. — Я была знаёмая з Раманам больш за дзесяць гадоў, ён часта прыязджаў у Мінск і абавязкова заходзіў у “Радзіму”. Памятаю яго незвычайна добрым, спагадным, уважлівым... Ён быў апантаным беларускай справай, ставіўся да яе з душой і болем. Мы страцілі цудоўнага чалавека”.

Вечная і светлая памяць табе, Раман!

ГЛЫБІНКА

Кніжная вёска

Першыя Шчорсаўскія чытанні ладзіліся на Гродзеншчыне — у той самай вёсцы, дзе славы граф Храптовіч збіраў сваю ўнікальную бібліятэку

Іна Ганчаровіч

У Шчорсаўскі дом культуры прыязджалі навукоўцы са сталіцы, студэнты і аспіранты ВНУ, бібліятэкары раёна. Прышлі і жыхары аграгарадка Шчорсы, каб паслухаць пра графа-земляка. Летась было 200 гадоў з часу смерці Іяхіма Літавора Храптовіча, буйнога дзяржаўнага і грамадскага дзеяча. Ён быў канцлерам Вялікага Княства Літоўскага, міністрам замежных спраў Рэчы Паспалітай. Ды цяпер найперш вядома яго бібліятэка — салідны ўнёсак у развіццё асветы і культуры Бацькаўшчыны. У памяць пра графа і ладзіліся чытанні, прысвечаныя развіццю бібліятэчнай справы на Гродзеншчыне.

Вёска Шчорсы ўпершыню згадваецца ў дакументах XV стагоддзя: віленскі магнат Мамоніч прадаў тады яе роду Храптовічаў, у якіх яна і была ва ўладаннях да верасня 1939-га. Кожны ўладальнік па-свойму вызначаў жыццё вёскі. Ды стала знакамітай яна ў сярэдзіне XVIII стагоддзя: Іяхім Храптовіч праславіў яе і сябе, апантана збіраючы кнігі. Жыццё, інтарэсы графа былі разнастайныя — палітыка, культура, навука. У многіх пачынаннях багаты шчорсавец быў першым у Беларусі. Ён раней амаль на 100 гадоў, чым на дзяржаўным узроўні, адмяніў у сваіх уладаннях прыгоннае права. Першым адкрыў лякарню і школу для дзяцей сялян, увёў севазварот. Першым стварыў гэтакі вытворчы камбінат, дзе займаліся жывёлагадоўляй, раслінаводствам,

рыбалоўствам, вырабам будматэрыялаў і нават маленькіх суднаў-віцінаў. Але галоўнае, што праславіла Шчорсы, — знакамітая на ўсю Еўропу бібліятэка, якую гаспадар пачаў збіраць, калі вучыўся за мяжой. Ён скупляў старыя рукапісныя кнігі і перыядычныя выданні са ўсёй Еўропы: выдадзеныя ў Германіі, Францыі, Італіі, Галандыі ды іншых краінах. Калі ў 1880-м зрабілі першы перапіс кніг у бібліятэцы, там было каля 20000 тамоў. Сярод іх — манускрыпты, пісанья на пергаменце, кнігі-гіганты метровага памеру і зусім маленькія, у далонь велічынёй. Дарэчы, да ўвагі тых, хто працуе са старадаўнямі: на кожнай кнізе быў экслібрыс графа з родавым гербам Храптовічаў. Пабацьчыце дзе такое — напішыце ў рэдакцыю. Магчыма, гэта

а сярод іх былі польскі гісторык І. Леявель, фалькларыст і этнограф Я. Чачот (ён быў некаторы час бібліятэкарам), паэт У. Сырокомля. Двойчы на год па некалькі месяцаў працаваў там і Адам Міцкевіч, збіраючы матэрыялы для паэмы “Конрад Валленрод”. Наведаў бібліятэку і польскі кароль Станіслаў Аўгуст Панятоўскі, вяртаючыся ў 1784 годзе з Нясвіжа, ад Радзівілаў, у Гародню.

Пасля смерці графа-кнігалюба бібліятэку папаўняў яго сын Адам. Потым кнігазбор перайшоў яго брату Іерэнею, пазней — яго сыну Міхаілу, рускаму дыпламату ў Неапалі, Бруселі і Лондане. З часам бібліятэка стала недаступнай для чытачоў, выданні пачалі распадавацца. Апошнім уладальнікам маёнтка і гаспадаром бібліятэкі стаў граф Канстанцін

Кіеўскага ўніверсітэта святога Уладзіміра: зрабіў яго тым самым адкрытым для навукоўцаў. У свеце ўжо неспакойна. Некалькі соцень найкаштоўнейшых кніг былі адвезеныя ў Кракаў, частка трапіла ў Музей мастацтваў імя Пушкіна ў Маскву, частка архіва — у Санкт-Пецярбург і Кіеў.

Як запэўніваюць мясцовыя краязнаўцы і найстарэйшыя жыхары Шчорсаў, яшчэ каля трох тысяч тамоў заставалася ў бібліятэцы да 1939 года, жыву тады ў бібліятэчным флігелі і стары граф Канстанцін. Лёс тых

Экслібрысы з графскай бібліятэкі

пастаўлены для таго людзі”. Пазней у вёсцы гаварылі, быццам частка кніг была ўратавана жыхаром Шчорсаў, які служыў у графа. Але далейшы лёс іх невядомы: можа і цяпер у каго-небудзь на гарышчы пыляцца... І некаторыя навукоўцы вераць, што калі б была арганізавана сапраўдная экспедыцыя, то на гарышчах старых дамоў ці ў асабістых бібліятэках вяскоўцаў знайшліся б неацэнныя кнігі з экслібрысамі Храптовічаў.

На жаль, сёння мала што засталася ад былой графскай сядзібы: руіны гаспадарскага будынка, квадратны дом для прыслугі... Стаяць яшчэ бетонныя слупы, на іх трымалася агароджа, якая апырэзвала ўвесь маёнтак. Захаваўся двухпавярховы будынак бібліятэкі. “Шчорсаўцы гана-

рацца, што земляком нашым быў Іяхім Храптовіч, і мы як можа стараемся захаваць памяць пра яго, — гаворыць Леакадзія Аляксееўна. — Дах старога будынка бібліятэкі, каб сцены не развальваліся, накрылі бляхай, дзверы і вокны перакрылі, там ёсць і вартаўнік. А “культурны ўплыў” Храптовічаў адчуваецца ў нашай мясцовасці па сёння. Большасць жыхароў аграгарадка — нашчадкі сялян, якія калісьці працавалі ў графа. Цяга да чытання ў іх засталася. Больш за 70 працэнтаў жыхароў аграгарадка карыстаюцца паслугамі нашай бібліятэкі”.

Варта дадаць: яна малая, у бібліятэчным фондзе больш за 12000 асобнікаў кніг, часопісаў і газет. Чытаюць у Шчорсах фантастыку, дэтэктывы, гістарычную літаратуру. Вельмі шмат выданняў для дзяцей. Ёсць і зусім ужо сучасныя дасягненні: сапраўдны мультымедычны цэнтр, напрыклад, любімае месца для тусовак мясцовай дзятвы. “Талоўнае: наша бібліятэка ніколі не пустуе, — радуецца Леакадзія Воранава. — Акрамя вяскоўцаў, тут пастаянна працуюць студэнты і навукоўцы, любяць наведацца да нас і турысты. Яны з задавальненнем вывучаюць сабраныя намаганнімі нашых краязнаўцаў матэрыялы пра вядомую многім культурным людзям бібліятэку Іяхіма Храптовіча”.

У Шчорсах і сёння кніжна...

дапамога кнізе вярнуцца ў Беларусь хаця б у лічбавым фармаце.

Аднавіць поўны спіс чытачоў бібліятэкі немагчыма,

Храптовіч-Буцянеў. Яны з братам Міхаілам і вырашылі на пачатку XX стагоддзя перадаць кнігазбор на часовае захаванне ў бібліятэку

кніг аказаўся самы трагічны: іх спалілі. “То быў самы сапраўдны акт вандалізму, — з горыччу ў голасе распавядае бібліятэкар Шчорсаўскай

Павінна ўсё быць прыгожым...

Яўген Дарэнскі

Гэта невялічкая гісторыя пра тое, як з Іскры ўзгарэлася “Мілавіца”. А Іскра — гэта імя, якое на пачатку 60-х у Беларусі ведалі многія. Хоць і не кіназорка, не палітык, не грамадскі дзеяч. Іскра Іосіфаўна кіравала прадпрыемствам, дзе выраблялі жаночую бялізну. Яна і стварала фабрыку, адну з першых падобнага профілю ў СССР. Справа мае працяг: цяпер і за межамі краіны вядомая фірма “Мілавіца”.

У тое цяжка паверыць, але ў 1960-м у СССР не было масавай вытворчасці элігантнай жаночай бялізны. Невялічкія партыі такой прадукцыі выпускалі швейныя цэхі на ленинградскай фабрыцы

“Трыбуна”, а таксама ў Кіеве і Сімферопалі. Але нават усё тое разам узятае для жанчын СССР было кропляй у моры. І вось у той сітуацыі на “подыуме” з’явілася Іскра Шасцюк.

У чэрвені 1960 года яе прызначылі дырэктарам мінскай фабрыкі імя Фрунзе. Некалькі карпусоў, у якіх выраблялі разнастайны шыр-спажыў, пачынаючы ад гузікаў і заканчваючы радыёдэталамі для завода “Гарызонт”. Швейныя вытворчасць, у прынцыпе, была: шылі прагумаваныя плашчы і баваўняныя мужчынскія кашулі. А маладая дырэктарка прапанавала пачаць масавую вытворчасць жаночай бялізны. Два гады, успамі-

Іскра Шасцюк у 1960-х...

нала Іскра Іосіфаўна, змагалася, “расчышчаючы плацдарм” для працы. Неяк пазбавілася ад радыёдэталіў ды гузікаў, толькі ўздыхнула, а ёй аддаюць у падпарадкаванне Маладзечанскую швейную фабрыку, дзе шылі тэнты для грузавых аўтамабіляў. Кіраўніцтва легпрама СССР выказала надзею,

што малады кіраўнік з рэвалюцыйным імем Іскра зможа здзейсніць пераварот ва ўсёй галіне. І яна зрабіла тады рэвалюцыю! Замест тэнтаў ў Маладзечне пачалі вырабляць дзіцячую бялізну для нованароджаных: прыгожыя “канверты”, распашонкі, капялюшыкі. Іх раскоплівалі рэспубліканскія базы, беларуская прадукцыя разляталася па ўсім Саюзе. Жанчыны паважанага ўзросту памятаюць, што вялікім попытам карысталася і “пікантная” прадукцыя фабрыкі імя Фрунзе, да сярэдзіны 60-х пераназванай у “Камсамолку”. Як казала Іскра Іосіфаўна, ёй хацелася назваць фабрыку “Прыгажуня”,

што малады кіраўнік з рэвалюцыйным імем Іскра зможа здзейсніць пераварот ва ўсёй галіне.

І яна зрабіла тады рэвалюцыю! Замест тэнтаў ў Маладзечне пачалі вырабляць дзіцячую бялізну для нованароджаных: прыгожыя “канверты”, распашонкі, капялюшыкі. Іх раскоплівалі рэспубліканскія базы, беларуская прадукцыя разляталася па ўсім Саюзе. Жанчыны паважанага ўзросту памятаюць, што вялікім попытам карысталася і “пікантная” прадукцыя фабрыкі імя Фрунзе, да сярэдзіны 60-х пераназванай у “Камсамолку”. Як казала Іскра Іосіфаўна, ёй хацелася назваць фабрыку “Прыгажуня”,

ды начальства такую “смеласць” не падтрымала.

Творча, на ўздыме працавала дырэктарка і яе аднадумцы. За кароткі час прадукцыя “Камсамолкі” перасягнула па якасці і дызайне нямецкія і латышскія ўзоры. Попыт узраслаў, вытворчасць пашырала, узводзіліся новыя вытворчыя карпусы. Дзякуючы Іскры Шасцюк фабрыка стала флагманам лёгкай прамысловасці СССР. А прыгожая прадукцыя фабрыкі, адладжанай намаганнімі смелай і моцнай жанчыны, карыстаецца цяпер попытам па ўсім свеце.

Год таму Іскра Іосіфаўна сышла з жыцця. А памяць пра яе жыве і ў прадукцыі былой “Камсамолкі”, якая сёння называецца “Мілавіца”. Варта патлумачыць, што Мілавіца і Вечарніца — гэта спрадвечныя беларукія назвы зоркі Венеры.

СПАДЧЫНА

Замкі вітаюць турыстаў

Паглядзець на тое, як умелі ўзводзіць моцныя будынкi і бараніць сваю зямлю ад ворагаў продкі, едуць тысячы людзей

Іван Іванаў

Нядаўна ў замкавым комплексе “Мір”, што непадалёку ад Нясвіжа, сустрэкалі паўмільёнага наведвальніка. Падлік, заўважым, вёўся з часу завяршэння рэстаўрацыі замка ў 2011 годзе. І што асабліва прыемна супрацоўнікам газеты “Голас Радзімы”: уладальніцай квітка з круглай лічбай стала наша зямлячка з Калінінграда Таццяна Вайтовіч. У прэсе з’явілася інфармацыя, што яна завітала ў Мір з бацькамі і братам, а візіт у замак запланавалі родзічы даўно. Цікава, што юбілейныя наведвальнікі магнацкай рэзідэнцыі “зазірнулі сюды па дарозе на малую радзіму бацькі — Навагрудчыну”. Таццяна расказала, што ўсе атрымалі велізарнае ўражанне ад знаёмства з Мірскім замкам і абавязкова пабываюць там яшчэ раз. Госці мелі ўнікальную магчымасць акунуцца ў атмосферу старажытнага замка: для іх правялі касцюмаваную экскурсію, уручылі падарункі. Таццяна атрымала да таго ж памятны квіток і бясплатны сертыфікат на наведванне замкавага комплексу сёлета на чатыры персоны.

Варта заўважыць, што музей у Міры набыў самастойны статус толькі першага красавіка 2011 года, раней там быў філіял Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі. Цяпер замкавы комплекс “Мір” — адзін з тых, які часта наведваюць турысты. Тым

Пабываць у Мірскім замку зімой — таксама цікава

часам рэстаўруюцца і будуць адкрывацца для наведвання іншыя замкі краіны. І сёлета прыярытэтам для Мінкультуры застаецца рэалізацыя дзяржпраграмы “Замкі Беларусі”. Пра тое гаварыў на калегіі міністр культуры Барыс Святлоў. Ён засяродзіў увагу на тым, што неабходна паскорыць правядзенне рэстаўрацыйных работ у Будслаўскім касцёле, і што трэба вызначыцца, як зберагаць гісторыка-культурную спадчыну, развіваць традыцыйную культуру ў Мсціслаўскай

і Навагрудскай рэкрэацыйных зонах.

Нагадаем, паводле дзяржпраграмы “Замкі Беларусі” летась вяліся работы на 19 аб’ектах, на большасці — за кошт сродкаў рэспубліканскага і мясцовага бюджэтаў, на двух — з пазабюджэтных крыніц. З рэспубліканскага бюджэту было выдзелена больш за два з паловай мільярд рублёў на фінансаванне рэстаўрацыі замкаў у Навагрудку, Лідзе, мястэчках Крэва і Гальшаны адпаведна Смаргонскага

і Ашмянскага раёнаў. Праграма рэалізуецца да 2019 года: ствараюцца спрыяльныя ўмовы для захавання, аднаўлення і рацыянальнага выкарыстання аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны, развіцця ўнутранага і ўязнога турызму. Цяпер шмат робіцца, каб захаваць на Беларусі як самі гісторыка-культурныя каштоўнасці, так і асабліваасці знешняга выгляду замкаў — напрыклад, іх сілуэты, прыроднае асяроддзе, навакольныя ландшафты.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Родныя песні ў Тальяці

Святочныя дні для артыстаў часта становяцца працоўнымі, і самадзейныя таленты тут не выключэнне. У адной са школ Аўтазаводскага раёна Тальяці нашы гурты “Купалінка” і “Зорачкі” нядаўна віншавалі ветэранаў Вялікай Айчыннай з Днём абаронцаў Айчыны. Гучалі дарагія мужным людзям песні іх маладосці. А напярэдадні 8 сакавіка артысты Беларускай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Нёман” далі вялікі канцэрт у 91-й школе Цэнтральнага раёна. Было шмат глядачоў, каля 300 чалавек, у асноўным ветэраны Вялікай Айчыннай вайны і працы, пенсіянеры. Кіраўнік Дэпартаменту культуры мэрыі Надзея Булюкіна павіншавала ўсіх жанчын з вясновым святам, а далей нашы артысты рабілі глядачам песенныя падарункі.

Не дарма кажуць: песня аб’ядноўвае людзей. А ў шматнацыянальным Тальяці спяваюць на розных мовах, у тым ліку і песні беларускія. Іх любіць і галоўны зваршчык аб’яднання “ВолгаЦэмМаш” Максім Гусейнаў, які таксама казаў на ўрачыстасці цёплыя словы жанчынам. На гэты раз у канцэртнай праграме артыстаў “Купалінкі” і дзіцячага ансамбля музыкі і песні “Зорачкі” былі песні пра Радзіму, вяселья, лірычныя і жартоўныя — на рускай і беларускай мовах, прычым і апошнія былі глядачам зразумелыя без перакладу. А фінальную песню “Дом — Белая Русь” глядачы слухалі стоячы.

Мы пачулі і шмат добрых слоў у адрас беларускіх артыстаў, нас запрашалі выступіць яшчэ. Прыемна!

Сяргей Шылкін, кіраўнік ансамбля “Зорачкі”, Тальяці

ЛІНІЯ ЛЁСУ

Гаспадыня музея на Траецкім

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

— Ледзь не кожны тыдзень прысылаюць мне запрашэнні на розныя імпрэзы ў Музей літаратуры. Ці чытаю ў друку: у вас адчыняецца новая юбілейная ці тэматычная выстава, праводзіцца вечарына, прэзентацыя кнігі, адзначаецца нейкае свята...

— Мы сапраўды актыўна працуем, што называецца, на грамадскі інтарэс. Штогодна ў музеі праводзіцца да 16 зменных выстаў, ладзіцца каля 30 вечароў — па два-тры ў месяц. Варта яшчэ згадаць, што ў музея ёсць некалькі філіялаў, сярод іх і Дом-музей у Завоссі на Навагрудчыне, дзе, перамагла ў асяродку даследчыкаў даўніны такая думка, нарадзіўся Адам Міцкевіч. Былі раней філіялы і ў іншых месцах, якія мы, абсталяваўшы, перадалі для зручнасці мясцовым музеям: скажам, у Меншай Багацькаўцы на Мсціслаўшчыне, дзе 120 гадоў таму прыйшоў на свет Максім Гарэцкі, у Гарадку, Плябані... Цяпер у якасці чацвёртага нашага філіяла ствараецца музей

Фрагмент выставы “Ходзіць сон ля вакон” у Музеі літаратуры

Васіля Быкава ў Ждановічах, дзе была яго дача. Неўзабаве будзе адкрыцца.

— **Наколькі я ведаю, вы кіруеце музеем дзесць гадоў. А дзе раней працавалі?**

— Тут жа, але навуковым супрацоўнікам, а да таго і ў іншых музеех. У гэтай справе я даўно.

— **А якая ваша “ціхая” мара?**

— Хутчэй завяршыць стварэн-

не асноўнай экспазіцыі — як тое зроблена ў музеях, старэйшых за наш.

— **З калегамі з іншых музеяў сябруеце?**

— Безумоўна! Вось і сёння ў нас госцяць супрацоўнікі Пушкінскага музея ў Міхайлаўскім. Даюць для супрацоўнікаў розных мінскіх музеяў майстар-класы па музейнай педагогіцы. Цяпер экскурсіі,

асабліва са школьнікамі, павінны быць інтэрактыўнымі.

— **І чаму пушкіністы выбралі вас, а не, скажам, купалаўцаў ці коласаўцаў?**

— Бо мы, як музей агульнага тыпу, аказваем іншым метадычную і метадалагічную дапамогу.

— **Пры выбары “гаспадынь-беларусачак” бяруцца да ўвагі іх грамадская актыўнасць, гаспадарліваць, працавітасць, прывабнасць. Скажыце, ці ёсць у вашай сям’і дачны ўчастак?**

— Лецішча маем, і не ў прыгарадзе, а ў ста кіламетрах ад Мінска, у Лагойскім раёне. Наш сад пачаў пладанаціць, гародніну на зіму таксама часткова там нарыхтоўваем... Ой, а ці не жартуеце вы з гэтай намінацыяй, Адам Іосіфавіч? Я нека не ўспрымаю тое галасаванне ўсур’ез...

— **Добрыя жартачкі: галасавалі такія аўтарытэтныя асобы! А чаму вас выбралі? Дык за служылі! Чаго хаваць, пасадзейнічаў тут юбілей музей: усе пабачылі, як прыгожа і грунтоўна вы**

з калектывам працуеце.

...Пасля нашай размовы мне падумалася, што да пералічаных вышэй асабістых рысаў спадарыні Лідзіі як “Гаспадыні-беларусачкі” варта дадаць і сціпласць...

Гутарку вёў Адам Мальдзіс. P.S. Наколькі мне вядома, ранейшы артыкул аб найменні “Гаспадыня-беларусачка” ўжо выклікаў цікавасць сярод дыяспары, а таксама ў абласцях Беларусі. На чарзе ў “Голасе Радзімы” — яшчэ тры аналагічныя матэрыялы. Апрача таго, спадзяюся, публікацыі пра гаспадынь-беларусачак з’явіцца ў іншых СМІ. Дасылайце публікацыі ў Інстытут культуры Беларусі. Матэрыялы будзе разглядаць журы, сустаршыні якога ад Беларускага фонду культуры — Уладзімір Гілеп, ад Інстытута культуры Беларусі — Іван Крук. Па выніках разгляду будуць падрыхтаваны і адпаведныя дакументальныя пасведчанні. Магчыма, яны будуць уручацца пад час Шостага з’езду беларусаў свету, які, мяркуюцца, пройдзе ў ліпені.